

В. М. Синьов

Корекційна педагогіка

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА – галузь педагогіки, яка досліджує проблеми освіти, навчання і виховання осіб (переважно дитячого віку) з вадами психофізичного розвитку. У прийнятій в Україні номенклатурі пед. наук К. п. виділено в самот. спеціальність, яка об'єднує низку дисциплін, що вивчають специфіку пед. діяльності при знач. порушеннях у дітей слуху (*сурдопедагогіка*), зору (*тифлопедагогіка*), мовлення (*логопедія*), опорно-рухової системи (*ортопедагогіка*), інтелектуал. розвитку (*олігофренопедагогіка*), емоц.-вольової сфери і біопсих. механізмів соц. поведінки (цей напрям разом із олігофренопедагогікою називають психокорекц. педагогікою). Розглядаючи в широкому пед. розумінні виховання як упр. розвитком і соціалізацією людини при порушеннях цих процесів, зумовлених взаємодією біосоц. чинників, їхньою дивергенцією, К. п. обґрунтовує необхідність створення спец. пед. умов для подолання недоліків процесу реабілітації, становлення людської особистості. Такі умови набувають корекц. значення, їхнє розроблення є осн. завданням К. п. і окремих її спеціаліз. галузей. Це стосується визначення специфіки змісту освіти для різних категорій дітей з урахуванням особливостей їхнього психофіз. розвитку (напр., взаємодія вербал. методів і дактил.-жест. мови у навч. глухих дітей; навч. сліпих за допомогою шрифту Л. Брайля та ін.), з'ясування пед. чинників, які найефективніше впливають на розвиток дитини, активізують формування компенсатор. новоутворень, сприяючи вихованню особистості, здатної до максимально можливого прояву адаптив. здібностей у суспільстві. У більшості випадків порушення розвитку дитини, при яких необхідні втручання К. п., зумовлені біологічно, а соц. чинники можуть відігравати як позитивну, так і негативну роль. Тому для К. п. важливо встановити первинні і вторинні ознаки порушеного розвитку, його причини і відповідно будувати стратегію й тактику пед. допомоги у поєднанні (при потребі) із засобами мед. і психол. втручання. Компетенція К. п. поширюється на заг.-осв. спец. школи для дітей, які потребують корекції фіз. та (або) псих. розвитку, спец. дошкіль. заклади для них, школи і дошкіль. установи, де виховують дітей з порушеннями психофіз. розвитку в умовах інтегров. та інклюзив. навч. разом із дітьми без таких порушень, реабілітац. центри для дітей-інвалідів, сімейне виховання.

У різних наук. школах, країнах у певні істор. періоди К. п. мала різні назви – реабілітац., лікув. педагогіка та ін. Іноді її обмежують лише роботою з дітьми, які мають порушення розум. розвитку або соц. поведінки, хоча корекц. допомоги потребують діти й з ін. вадами, напр., сенсор. сфери, моторики, мовлення. Будь-які порушення розвитку зумовлюють своєрідність фіз. і розум. працездатності, форм псих. відображення, спілкування, формування компенсатор. новоутворень, становлення самосвідомості. Необхідно також враховувати, що досить часто порушення розвитку бувають комбінованими, напр., при [дитячому церебральному паралічі](#) вади опорно-рухового апарату і моторики можуть супроводжуватися мовленнєвими та ін. патологіями, які потребують корекції пед. засобами. Необґрунтованою є позиція вчених, які сферою К. п. вважають лише навч. і виховання дітей з порушеннями розвитку в умовах масових освіт. закладів, а роботу з ними в спец. шкіл. і дошкіл. установах зараховують до компетенції *спеціальної педагогіки*. Незалежно від того, у яких умовах здійснюється пед. робота з дітьми, якщо їхні навч., виховання, розвиток, соціалізація потребують спец. корекц. спрямованості, її забезпечує К. п. Отже, терміни «К. п.» і «спец. педагогіка» логічно вживати як тотожні. За необхідності їх розділити, питання освіти дітей з вадами розвитку у спец. установах можна вважати компетенцією спец. педагогіки, а на позначення цих питань у поєднанні з аспектами пед. діяльності з відповід. категоріями дітей у позаосвіт. установах, а також у масових школах доцільно використовувати ширше поняття – «К. п.». Оскільки розвиток і соціалізація людини відбуваються протягом усього життя, і порушення цих процесів спостерігаються у різні вікові періоди, К. п. вивчає питання освіт.-корекц. роботи з дорослими, котрі мають вади розвитку, пед. супроводу процесу післяшкіл. соц. адаптації осіб, які потребують корекц. допомоги. Напр., сурдопедагогіка, крім роботи з дітьми дошкіл. та шкіл. віку, вивчає пед. аспекти роботи з дорослими глухими (зокрема надання їм вищої освіти, здійснення перекваліфікації тощо), тифлопедагогіка – особливості навч. нових професій осіб, які втратили зір у дорослому віці, формування у них навичок простор. орієнтації і письма за Л. Брайлем, а також нових особистіс. рис, необхід. для соц.-психол. реабілітації. Потребують корекц.-пед. патронажу й особи дорослого віку з вираженими інтелектуал. дефектами. У випадку пед. діяльності з дорослими, які потребують корекції психофіз. розвитку, логічно замість терміна «К. п.» використовувати поняття «корекц. андрагогіка».

Наук. основи різних галузей К. п. закладені у 16–18 ст. у працях філософів, лікарів, педагогів, реліг. діячів (Дж. Кардано, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро, Й. Песталоцці та ін.). У 19 – на поч. 20 ст. у різних країнах, зокрема і в Росії, зародилися нац. системи спец. освіти дітей з вадами розум. та фіз. розвитку, почали накопичувати досвід психол.-пед. роботи з ними (Л. Брайль, М. Монтесорі, в Україні – психіатри [П. Ковалевський](#), [А. Володимирський](#), [І. Сікорський](#) та ін.). 1918–90 в Україні створ. розгалужену диференційовану мережу спец. освіт. закладів для різних категорій дітей з вадами розвитку (глухих, із вадами слуху,

сліпих, із вадами зору, розумово відсталих, із затримкою псих. розвитку, порушеннями мовлення, функціонування опорно-рухового апарату, послабленим соматич. та психоневрол. здоров'ям). Серед учених, які у цей період зробили знач. внесок в обґрунтування наук. засад теорії К. п. та практики спец. освіти, – *І. Соколянський, М. Ярмаченко, А. Гольдберг* (сурдопедагогіка), *О. Щербина, Б. Сермеєв* (тифлопедагогіка), *Є. Соботович* (логопедія), *І. Єременко* (психокорекц. педагогіка, олігофренопедагогіка) та ін. Світ. визнання здобув досвід І. Соколянського в галузі тифлосурдопедагогіки, зокрема виховання сліпоглухої дівчини *О. Скороходової*, яка згодом стала відомою письменницею та психологом. Нині питання К. п. вивчають на дефектол. каф. пед. університетів (*В. Бондар, С. Конопляста, В. Синьов, М. Шеремет, Л. Фомичова, Є. Синьова, Д. Шутьженко, С. Миронова, О. Гаврилов, І. Дмитрієва, В. Липа* та ін.), а також у наук. установах НАПНУ: Інститутах спец. педагогіки (*В. Засенко, А. Колупаєва, В. Тарасун*), психології (*С. Максименко*), проблем виховання (*І. Бех*; усі – Київ). Актуал. напрямками сучас. укр. К. п. є рання діагностика та корекція порушень розвитку дитини, розроблення новіт. технологій навч., виховання та корекції порушених процесів розвитку й соціалізації особистості, зокрема при склад. комплекс. дефектах, залучення дітей з обмеженими можливостями здоров'я, особливо зі знач. вадами пізнав. діяльності, які унеможливають повноцінне оволодіння змістом цензової освіти відповідно до держ. стандартів, у процес інклюзив. освіти, оптимізація комплекс. мед.-психол.-пед. та соц. допомоги інвалідам тощо.

Рекомендована література

1. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основи дефектології. 1994;
2. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці. 2005;
3. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки // Синьов В. Психол.-пед. проблеми дефектології та пенітенціарії: Вибр. наук. пр. 2010 (усі – Київ).

Бібліографічний опис:

Корекційна педагогіка / В. М. Синьов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-3530>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).